

Η σημασία της εκπαίδευσης στην πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας

ΤΟΥ **ΒΑΣΙΛΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗ**
Ειδικού Συμβούλου, ΕΕΤ

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Με την Απόφαση 231/4/13.10.2006 (εφεξής Απόφαση) της Επιτροπής Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων της Τράπεζας της Ελλάδος¹, καθορίζεται, για τα πιστωτικά ιδρύματα και τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, το νέο πλαίσιο αρχών για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες.

Η ουσιαστική διαφοροποίηση της φιλοσοφίας και του πνεύματος του νέου αυτού πλαισίου, έναντι του καθεστώτος που ίσχυε βάσει της Εγκυκλίου Διοίκησης της Τράπεζας της Ελλάδος 16/2.8.2004, έγκειται στην προσέγγιση του ξεπλύματος χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας με βάση τον κίνδυνο², και στην απομάκρυνση από περισσότερα στατικά μοντέλα, βασισμένα σε ποσοτικά κριτήρια συναλλαγών³.

¹ Απόφαση ΕΤΠΘ 231/4/13.10.2006, ΦΕΚ Β 1626.

² Προσέγγιση γνωστή στην αγγλική ορολογία ως Risk-Based Approach (RBA), με βάση την οποία θα πρέπει να προβλεφθούν διαφορετικές κατηγορίες λήψης μέτρων δέουσας επιμέλειας προς τους πελάτες (απλουστευμένη, κανονική και ενισχυμένη).

³ Χρήσιμη εν προκειμένω κρίνεται η αντιπαραβολή του κεφαλαίου 4 της Εγκυκλίου Διοίκησης 16/2.8.2004 με το κεφάλαιο 2 της Απόφασης ΕΤΠΘ 231/4/13.10.2006.

Όπως είναι ευνόητο, αυτή η αλλαγή φιλοσοφίας του ρυθμιστικού πλαισίου που διέπει τη συγκεκριμένη θεματική έχει επιπτώσεις στις καθημερινές λειτουργίες και την οργάνωση του πιστωτικού ιδρύματος, προκειμένου να επιτύχει την κανονιστική συμμόρφωσή του και την αύξηση της αποτελεσματικότητάς του. Σε αυτό το πλαίσιο η επιμόρφωση και η εκπαίδευση του προσωπικού, τόσο σε επίπεδο εμπλεκόμενων υπηρεσιακών μονάδων, όσο και σε επίπεδο καταστημάτων, θα πρέπει να επιτύχει τρεις βασικούς στόχους:

- την κατανόηση ότι όταν οι διαμεσολαβούντες χρηματοπιστωτικοί φορείς -και ειδικότερα τα πιστωτικά ιδρύματα- χρησιμοποιούνται ως δίαυλοι για τη νομιμοποίηση του προϊόντος παράνομων δραστηριοτήτων, η φερεγγυότητα και η σταθερότητα του ενεχόμενου φορέα, αλλά και η αξιοπιστία του χρηματοπιστωτικού συστήματος στο σύνολό του, μπορούν να κλονιστούν σοβαρά, με αποτέλεσμα την απώλεια της εμπιστοσύνης του κοινού σε αυτό,
- την κατανόηση των υποχρεώσεων, των δικαιωμάτων, των καθηκόντων και των αρμοδιοτήτων που απορρέουν από το υφιστάμενο ρυθμιστικό πλαίσιο, και
- την αποτελεσματική εφαρμογή της καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας με βάση τον κίνδυνο.

Στη συνέχεια του παρόντος άρθρου θα εξεταστεί συνοπτικά η σημασία της εκπαίδευσης και της επιμόρφωσης του προσωπικού των πιστωτικών ιδρυμάτων για την επίτευξη των παραπάνω στόχων. Συγκεκριμένα εξετάζονται:

- οι προβλέψεις της απόφασης ΕΤΠΘ 231/4/13.10.2006 και η επίδραση του σχετικού διεθνούς και ευρωπαϊκού ρυθμιστικού πλαισίου στη διαμόρφωσή τους (υπό 1),
- η διάκριση μεταξύ επιμόρφωσης και εκπαίδευσης του προσωπικού των πιστωτικών ιδρυμάτων (υπό 2),
- ο ρόλος της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών στην επιμόρφωση των αρμόδιων στελεχών των πιστωτικών ιδρυμάτων (υπό 3), και
- ο ρόλος του Ελληνικού Τραπεζικού Ινστιτούτου της ΕΕΤ στην εκπαίδευση του προσωπικού των πιστωτικών ιδρυμάτων (υπό 4).

1. Προβλέψεις της απόφασης ΕΤΠΘ 231/4/13.10.2006 για την εκπαίδευση και επιμόρφωση του προσωπικού των πιστωτικών ιδρυμάτων και η επίδραση του σχετικού διεθνούς και ευρωπαϊκού ρυθμιστικού πλαισίου

Σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο συναντώνται στις σχετικές νομικές πράξεις, γενικές αναφορές ως προς την υποχρέωση των πιστωτικών ιδρυμάτων να παρέχουν στο προσωπικό τους προγράμματα διαρκούς εκπαίδευσης και επιμόρφωσης⁴. Η Απόφαση ΕΤΠΘ 231/4/13.10.2006, λαμβάνοντας υπόψη αυτές τις γενικές αναφορές, τις εξειδικεύει περαιτέρω στα κεφάλαια 7 και 9. Σχετική πρόβλεψη υπήρχε και στην προγενέστερη Εγκύκλιο Διοίκησης 16/2.8.2004⁵, ωστόσο οι ρυθμίσεις της Απόφασης είναι λεπτομερέστερες, δεδομένου ότι προβλέπουν τα εξής⁶:

- την παροχή εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τους υπαλλήλους, μεταξύ των οποίων και προγράμματα ενημέρωσης μέσω του διαδικτύου (web training),
- την ενημέρωση των υπαλλήλων αναφορικά με τη νομοθεσία, τις υποχρεώσεις του προσωπικού που απορρέουν από τις ισχύουσες διατάξεις και τις διαδικασίες που έχουν υιοθετηθεί από το πιστωτικό ίδρυμα,
- την κατάλληλη προσαρμογή του χρόνου διενέργειας και του περιεχομένου των εκπαιδευτικών προγραμμάτων ανάλογα με την κατηγορία του προσωπικού, και
- την επανάληψη σε τακτά χρονικά διαστήματα εκπαιδευτικών προγραμμάτων, έτσι ώστε να διασφαλίζεται ότι το προσωπικό γνωρίζει τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις του και τηρείται ενήμερο για οποιεσδήποτε νέες εξελίξεις.

Παράλληλα, τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, στις πληροφορίες της ετήσιας έκθεσης που οφείλουν να υποβάλλουν στην Τράπεζα της Ελλάδος⁷:

- τα εκπαιδευτικά σεμινάρια που παρακολούθησε το αρμόδιο στέλεχος για την πρόληψη του ξεπλύματος χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και το περιεχόμενό τους⁸, και
- πληροφορίες αναφορικά με την εκπαίδευση/επιμόρφωση που έγινε στο προσωπικό κατά τη διάρκεια του έτους, αναφέροντας τον αριθμό των σεμιναρίων που οργανώθηκαν, τη διάρκειά τους, τον αριθμό και τη θέση των υπαλλήλων που συμμετείχαν⁹.

⁴ Βλέπε ειδικότερα Σύσταση 15, σημείο β) της FATF, καθώς και το άρθρο 35, παρ. 1 της Οδηγίας 2005/60/ΕΚ.

⁵ Εγκύκλιος Διοίκησης της Τράπεζας της Ελλάδος αριθμ. 16/2.8.2004, κεφάλαιο 10.

⁶ Απόφαση ΕΤΠΘ 231/4/13.10.2006, κεφάλαιο 7, παρ. 7.2.

⁷ Η εν λόγω έκθεση θα πρέπει να υποβάλλεται στη Διεύθυνση Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος εντός του μηνός Μαρτίου κάθε ημερολογιακού έτους. Απόφαση ΕΤΠΘ 231/4/13.10.2006, κεφάλαιο 9, εδάφιο α.

⁸ *Ibid*, κεφάλαιο 9, παρ. 9.6.

⁹ *Ibid*, κεφάλαιο 9, παρ. 9.7.

2. Η ανάγκη επιμόρφωσης και εκπαίδευσης του προσωπικού των πιστωτικών ιδρυμάτων

Η κατανόηση της ανάγκης πρόληψης της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας αποτελεί την αφετηρία για την επιτυχή εφαρμογή αποτελεσματικής πολιτικής και διαδικασιών από τα πιστωτικά ιδρύματα.

Για μεθοδολογικούς σκοπούς, θα μπορούσε να γίνει διάκριση ως προς την έννοια, το περιεχόμενο και τον προσδιορισμό των εργαζομένων του πιστωτικού ιδρύματος που αφορά η επιμόρφωση και η εκπαίδευση.

Σε σχέση με την επιμόρφωση, η οποία αφορά κυρίως το αρμόδιο στέλεχος για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και τα στελέχη/υπαλλήλους της υπηρεσιακής μονάδας Κανονιστικής Συμμόρφωσης, αυτή μπορεί, μεταξύ άλλων, να περιλαμβάνει:

- παρακολούθηση των σύγχρονων τάσεων και των πρακτικών αντιμετώπισής τους, έτσι όπως αυτές προκύπτουν από μελέτες και εκθέσεις διεθνών οργανισμών και fora¹⁰,
- ανταλλαγή απόψεων μέσω της διατραπεζικής συνεργασίας, όπως αυτή συντονίζεται στις κλαδικές ενώσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων, και
- συμμετοχή σε διεθνή και ευρωπαϊκά συνέδρια, στα οποία συζητούνται θέματα πρακτικής υλοποίησης του ρυθμιστικού πλαισίου και ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας.

Σε ό,τι αφορά την εκπαίδευση, η οποία θα πρέπει να παρέχεται σχεδόν σε όλο το προσωπικό του πιστωτικού ιδρύματος, αυτή κατηγοριοποιείται ανάλογα με τα ακόλουθα κριτήρια:

- της διάκρισης και ευελιξίας του διδακτικού περιεχομένου ανάλογα με το είδος της τραπεζικής εργασίας (λιανική τραπεζική, επιχειρήσεις, διαχείριση κεφαλαίων κ.λπ.),
- της χρησιμοποιούμενης εκπαιδευτικής μεθοδολογίας (αίθουσα, εξ αποστάσεως, διαδίκτυο),
- της κατηγοριοποίησης του προσωπικού στο οποίο απευθύνεται το εκπαιδευτικό πρόγραμμα (νέο προσωπικό, προσωπικό εξυπηρέτησης πελατών, προσωπικό που ασχολείται με την προσέλκυση νέων πελατών κ.λπ.), και
- της συχνότητας επανάληψης.

¹⁰ Ενδεικτικά αναφέρονται το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η Ομάδα Χρηματοοικονομικής Δράσης, η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία, το Wolfsberg Group κ.λπ.

3. Ο ρόλος της ΕΕΤ ως φορέα εκπροσώπησης των πιστωτικών ιδρυμάτων

Ο ρόλος της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών στην επιμόρφωση των αρμόδιων στελεχών των πιστωτικών ιδρυμάτων είναι πολύπλευρος και συνίσταται στα ακόλουθα:

(α) Επεξεργάζεται τις δρομολογούμενες ρυθμιστικές εξελίξεις και ενημερώνει έγκαιρα τις τράπεζες μέλη της, μέσω της αρμόδιας προς το σκοπό αυτό Διατραπεζικής Επιτροπής. Ειδικά στη σημερινή συγκυρία, κύρια πηγή των ρυθμιστικών παρεμβάσεων στο χρηματοπιστωτικό τομέα αποτελούν οι νομικές πράξεις που θεσπίζονται σε κοινοτικό επίπεδο στο πλαίσιο της προσπάθειας που καταβάλλεται για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς στην Κοινότητα¹¹.

(β) Αξιολογεί τις συνέπειες των υιοθετούμενων ρυθμίσεων, με γνώμονα την αποτελεσματική κανονιστική συμμόρφωση του τραπεζικού συστήματος. Η ΕΕΤ αναδεικνύει το ρόλο και τη σημασία της κανονιστικής συμμόρφωσης των πιστωτικών ιδρυμάτων, διότι μόνο έτσι μπορούν να αντιμετωπιστούν κίνδυνοι επιβολής νομικών κυρώσεων, σημαντικών οικονομικών ζημιών, αλλά και απώλεια φήμης.

(γ) Υποστηρίζει το έργο των τραπεζών μελών της που δραστηριοποιούνται στο εξωτερικό (ιδίως δε στις βαλκανικές χώρες), είτε μεμονωμένα είτε σε συνεργασία με αντίστοιχες ενώσεις τραπεζών, κυρίως σε επίπεδο σεμιναριακής υποστήριξης και ανταλλαγής απόψεων μεταξύ εξειδικευμένων για το συγκεκριμένο θέμα τραπεζικών στελεχών.

(δ) Εφιστά την προσοχή των μελών της στην παρακολούθηση και το συντονισμό των δράσεών τους για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένης της τρομοκρατίας, σε επίπεδο ομίλου.

¹¹ Προς το σκοπό αυτό η ΕΕΤ συμμετέχει ενεργά στην Anti-Money Laundering Committee της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ομοσπονδίας (FBE) και παρακολουθεί τις εργασίες της European Banking Industry Committee (EBIC) στη συγκεκριμένη θεματική.

4. Ο ρόλος του Ελληνικού Τραπεζικού Ινστιτούτου ως εκπαιδευτικού φορέα της ΕΕΤ

Με αφορμή την έκδοση της Απόφασης ΕΤΠΘ 231/4/13.10.2006 της Τράπεζας της Ελλάδος και της Απόφασης 23/404/22.11.2006 του Διοικητικού Συμβουλίου της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς¹², το ΕΤΙ έχει δρομολογήσει τη διαμόρφωση ενός νέου εκπαιδευτικού προγράμματος¹³, με στόχο την ικανοποίηση των διαρκώς μεταβαλλόμενων και σύνθετων αναγκών εκπαίδευσης σε μια θεματική ενότητα που αφορά το σύνολο των εργαζομένων σε τράπεζες, επενδυτικές και ασφαλιστικές επιχειρήσεις, αλλά και τρίτων¹⁴.

Το νέο αυτό εκπαιδευτικό πρόγραμμα, η δομή του οποίου παρουσιάζεται σχηματικά στον ακόλουθο πίνακα, επιδιώκει την κάλυψη των αναγκών εκπαίδευσης των υπαλλήλων των πιστωτικών ιδρυμάτων και χρηματοπιστωτικών οργανισμών και λειτουργεί επικουρικά προς τα εκπαιδευτικά προγράμματα που θα αναπτύξει το κάθε εποπτευόμενο ίδρυμα, περιγράφοντας αναλυτικά την πολιτική και τις διαδικασίες του για την αποτελεσματική εφαρμογή του πλαισίου αρχών¹⁵ των αποφάσεων της Τράπεζας της Ελλάδος και της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς¹⁶.

¹² ΦΕΚ Β' 1803/2006.

¹³ Το ΕΤΙ παρέχει εκπαιδευτικά προγράμματα αίθουσας και εξ αποστάσεως στη θεματική της καταπολέμησης του ξεπλήματος χρήματος από το 1996, σε συνέχεια της έκδοσης του Νόμου 2331/1995. Τα εν λόγω εκπαιδευτικά προγράμματα επικαιροποιούνται κάθε φορά που επέρχονται ουσιαστικές μεταβολές του κανονιστικού πλαισίου.

¹⁴ Το νέο εκπαιδευτικό πρόγραμμα του ΕΤΙ θα αρχίσει να προσφέρεται σταδιακά, από τον Απρίλιο του 2007.

¹⁵ Όπως η ταυτοποίηση και πιστοποίηση της ταυτότητας των πελατών, η τήρηση αρχείου, ο χειρισμός ύποπτων συναλλαγών και η εσωτερική αναφορά.

¹⁶ Απόφαση ΕΤΠΘ 231/4/13.10.2006 και Απόφαση Διοικητικού Συμβουλίου 23/404/22.11.2006 αντίστοιχα.

Δομή εκπαιδευτικού προγράμματος ΕΤΙ

Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες	Ομάδα εκπαιδευομένων	Εκπαιδευτική μεθοδολογία
ΤΡΑΠΕΖΙΚΕΣ	1. Νέο προσωπικό	Σεμινάριο αίθουσας ενταγμένο στο πιστοποιημένο πρόγραμμα θεμελιωδών γνώσεων τραπεζικής του ΕΤΙ
	2. Προσωπικό προσέλκυσης νέων πελατών, το οποίο δεν εμπίπτει στο άμεσα απασχολούμενο προσωπικό της τράπεζας	Σεμινάριο αίθουσας και εξ αποστάσεως
	3. Προσωπικό δικτύου	Σεμινάριο αίθουσας και εξ αποστάσεως
	4. Διευθυντές/υποδιευθυντές δικτύου και προσωπικό εξυπηρέτησης πελατείας	Σεμινάριο αίθουσας και εξ αποστάσεως
	5. Προσωπικό συγκεκριμένων διευθύνσεων της τράπεζας (π.χ. asset management, private banking)	Σεμινάριο αίθουσας και εξ αποστάσεως
ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ	1. Προσωπικό ΕΠΕΥ, ΑΧΕ, ΑΕΔΑΚ	Σεμινάριο αίθουσας και εξ αποστάσεως
	2. Αρμόδια στελέχη (compliance officers) ΕΠΕΥ, ΑΧΕ, ΑΕΔΑΚ	Σεμινάριο αίθουσας και εξ αποστάσεως
ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ	1. Προσωπικό ΑΕΕΓΑ	Σεμινάριο αίθουσας και εξ αποστάσεως
	2. Αρμόδια στελέχη (compliance officers) ΑΕΕΓΑ	Σεμινάριο αίθουσας και εξ αποστάσεως